

Nathan den vise

Bogen

Gotthold Ephraim Lessing: *Nathan der Weise*. 1779.

Handlingen i dette skuespil foregår i **Jerusalem under Det tredje Korstog**, et af højmiddelalderens mange kristne forsøg på at generobre Det Hellige Land.

Under en våbenhvile erfarer den velstående jøde, **Nathan**, at hans plejedatter **Recha** er blevet reddet fra en husbrand af en ung kristen tempelridder. Ridderen står til gengæld i taknemmeligheds-gæld til byens muslimske hersker, Sultan **Saladin**, fordi denne benådede ham som den eneste af tyve fanger, da han mindede om **Saladins** afdøde bror **Assad**. **Recha** og tempelridderen bliver forelsket i hinanden, trods deres forskellige religion.

På et tidspunkt henvender **Saladin** sig til **Nathan** om økonomisk hjælp. Men i stedet for at bede om penge sætter **Saladin Nathans** visdom på prøve: Hvilken religion er den rigtige: Kristendom, islam eller jødedom? Som svar fortæller **Nathan** en lignelse om tre brødre, der hver arver en ring fra deres far. Den ene ring er ægte, de to andre er imitationer. Da de tre brødre bliver uenige om hvilken ring, der er den ægte, kommer sagen for en dommer. Dommeren siger, at eftersom den ægte ring ville gøre dens ejer særligt elsket og velbehagelig for Gud, og da faderen ønskede at stille de tre sønner lige, lod faderen derfor fremstillet tre efterligninger for at skjule tabet af den ægte.

Svaret fører til forsoning mellem brødrene, der hver symboliserer en af de tre religioner. Det viser sig, at tempelherren og **Recha** er søskende, børn af sultanens forsvundne bror. Med andre ord: Den kristne, jøden og muslimerne er alle i familie med hinanden.

Forfatteren

Gottfried Ephraim Lessing (1729-1781) er et af de store navne i den tyske oplysningstid. Han virkede som bibliotekar, huslærer, sekretær, kritiker, journalist, dramaturg og forfatter og skrev nogle af de kendteste tyske skuespil, bl.a. *Emilia Galeotti* og *Nathan den Vise*.

Lessing interesserede sig stærkt for **æstetik**, d.v.s. kunstens virkemidler. Efter hans opfattelse havde **skuespillet** en helt særlig mission, fordi det i modsætning til billedkunsten viste handling, udvikling. Teatret skulle sætte folks sind i bevægelse – vække til medfølelse, medlidenhed, allerhelst få publikum til at identificere sig med dramaets personer.

Egentlig skulle **Lessing** have været præst. Men som så mange andre af Oplysningstidens intellektuelle vendte han sig mod religionen, eller rettere **den måde, kirken forvaltede religionen på**. Kirken var ikke den endelige kilde til en på forhånd givet sandhed. Sandheden nås gennem hvert menneskes livslange udvikling og forædling. Vejen til sandheden var vigtigere end selve sandheden.

Lessings egen vej gennem livet førte til en lang række forskellige kunstneriske og æstetiske skrifter, der først og fremmest sigtede mod at erstatte stivnede dogmer med en tro på fremskridt og menneskelig udvikling.

Det er klart, at **Lessings** opfattelse af religion skaffede ham **talrige modstandere**, og eksempelvis kunne *Nathan den Vise* først opføres på teatret efter hans død. Hans mangeårige ven, den jødiske filosof **Moses Mendelssohn**, sagde ligefrem, at der herskede et uset "fjendskab" mod **Lessing**, fordi denne efter deres mening ikke kun bidrog til at nedgøre den kristne religion, men også til at opvurdere de andre religioner.

Baggrunden

Det var på ingen måde tilfældigt, at **Lessing** lod sit skuespil foregå i byen Jerusalem på korstogenes tid. Dels er og har Jerusalem altid været **brændpunktet for verdens tre store monoteistiske religioner**: Jødedom, kristendom og islam.

Og dels dannede korstogstiden i middelalderen ramme om nogle af de mest gruppevækkende, forbitrede opgør mellem de tre religioner, opgør, der som bekendt og desværre langt fra er overstået i dag.

Det er svært at tage stilling i en religionskonflikt, for hvem har ret? Drejer det sig i det hele taget om at have ret? Noget af det mest epokegørende ved **Lessing** og den tid, han var rundet af, var, at **det er muligt at nå til en forsoning**, og at vejen dertil går gennem tolerance og indsigt uden dermed nødvendigvis at føre til religionernes udryddelse eller afskaffelse.

Er dette en utopi? Eller **holder det rent faktisk i den fremtid, vi ser ind i?** Tilsyneladende er spørgsmålet evigt varende, fordi det dybest set vedrører, hvad der er kilden til sandt og falsk og op og ned i livets og verdens værdier.

I dag er *Nathan den Vise* pligtlæsning i langt de fleste tyske skoler og tillige et af de mest spillede stykker på tyske teatre. Det skyldes ganske givet erfaringerne fra nationalsocialismens udryddelsesforsøg og de fortsatte verdensomspændende stridigheder mellem de tre store religioner.